

Eva Berger – E. Berger is junior redactiesecretaris van dit blad.

Verlag promotie Younous Arbaoui

Een dubbele standaard

Hoe kunnen in het Nederlandse vluchtelingenrecht individuele vrijheden worden beschermd zonder het gezinsleven op het spel te zetten – en vice versa? Deze vraag staat centraal in het proefschrift van Younous Arbaoui. Hij onderzocht de frames waarmee advocaten, de staat en andere actoren kijken naar kwesties als gezinshereniging met pleegkinderen en asielaanvragen bij gedwongen huwelijk.

Het is 24 september 2019. We bevinden ons in de aula van de Vrije Universiteit in Amsterdam, waar Younous Arbaoui promoveert. In zijn proefschrift richt hij zich op twee kwesties binnen het vluchtelingenrecht waarbij familiebanden een cruciale rol spelen: aanvragen gezinshereniging van pleegkinderen van erkende vluchtelingen en asielaanvragen van vrouwen die vluchten voor een gedwongen huwelijk. Waar de familieband voor pleegkinderen van vluchtelingen bescherming biedt, is de familieband bij een gedwongen huwelijk een vorm van onderdrukking.

Duim in de dijk-frame

Volgens Arbaoui hanteert de staat bij familiebanden en gedwongen huwelijken een dubbele standaard in enerzijds het reguliere migratierecht en anderzijds het vluchtelingenrecht: *deux poids, deux mesures*. Hoewel er bij deze twee centrale onderwerpen van het onderzoek verschillend wordt onderhandeld, onderscheidt Arbaoui drie frames die prevaleren in het debat rondom deze

onderwerpen: het ‘duim in de dijk’-frame, het kwetsbaarheidsframe en het cultuurframe. Elk frame bevat een eigen definitie van het probleem, een oplossing hiervoor en het geeft een bepaalde representatie van asielzoekers weer (p. 158-181). De conceptuele keuzes die Arbaoui heeft gemaakt in het ontwikkelen van de frames, zijn het resultaat van een ‘inductieve lezing’ van vooral jurisprudentie en beleidsstukken. Arbaoui ontwikkelde theoretische verklaringen voor de geobserveerde patronen op basis van de zogeheten kritische frametheorie. Hierbij zocht hij naar aspecten die verder gaan dan het juridisch kader.

Het duim in de dijk-frame, ook het ‘Hans-Brinker frame’ genoemd, is een eenzijdig staatsframe waarin asielzoekers worden beschouwd als mogelijke indringers waartegen de staat bescherming moet bieden. In dit frame trekt de staat de familiebanden tussen vluchtelingen en pleegkinderen in twijfel. In relatie tot gedwongen huwelijken promoot de staat binnen dit frame individuele verantwoordelijkheid en constateert Arbaoui een privatisering van staatsbescherming.

Met de frame-analyse kunnen nuances en impliciete betekenissen worden blootgelegd, zodat er ook aandacht is voor wat niet wordt gezegd. Foto: Annelies Verhelst

Zowel het kwetsbaarheids- als het cultuurframe wordt door de staat en door advocaten gebruikt. Advocaten gebruiken het kwetsbaarheidsframe om pleegkinderen weer te geven als extra kwetsbaar vanwege het verlies van hun ouders en de obstakels bij het aantonen van de gezinsband met de pleegouders. De staat, daarentegen, gebruikt dit frame om het risico van kinderhandel te benadrukken.

In het debat rondom gedwongen huwelijken wordt het kwetsbaarheidsframe enkel door advocaten gebruikt: de vrouwen in kwestie moeten vanwege hun bijzondere kwetsbaarheid worden erkend als vluchteling. Binnen het cultuurframe domineren oriëntalistische opvattingen, zo laat Arbaoui zien.

In het duim in de dijk-frame trekt de staat familiebanden tussen vluchtelingen en pleegkinderen in twijfel – asielzoekers worden beschouwd als mogelijke indringers.

De effectiviteit van het gebruik van de frames door advocaten hangt af van de mate waarin zij erin slagen coalities te vormen met andere actoren, zoals NGO's. Hierin zijn zij volgens Arbaoui goed geslaagd wanneer het gaat om de rechten van pleegkinderen, maar zij zijn er (nog) niet in geslaagd hetzelfde teweeg te brengen in het debat over gedwongen huwelijken.

Wat niet wordt gezegd

Tijdens de verdediging worden enkele vragen gesteld over de gebruikte kritische frame-analyse. Zo was Catherine Dauvergne (University of British Columbia, Canada) benieuwd wat deze analyse toevoegt in vergelijking met andere theoretische benaderingen. Volgens Arbaoui kan met deze methode verder worden gekeken dan rechten en het recht, namelijk naar de inhoud van de frames en naar de visie van de verschillende actoren op de belangen die op het spel staan. Daardoor kan Arbaoui problemen identificeren en het onderhandelingsproces erover begrijpen. In juridisch-dogmatisch onderzoek opereert de onderzoeker volgens Arbaoui binnen bestaande rechten en normen. De onderzoeker neemt de positie van de rechter in. Kritische frame-analyse gaat verder en combineert constructivisme en deconstructivisme. De onderzoeker neemt afstand van het probleem en onderzoekt de dynamiek van de onderhandelingen over het probleem. Ook helpt deze methode de data te deconstrueren op een manier die de nuances en impliciete betekenissen blootlegt. Hierdoor wordt niet alleen aandacht besteed aan wat er wordt gezegd, maar ook aan wat niet wordt gezegd.

Meestal bestaat kritische frame-analyse uit kritiek op een reeds bestaand frame, zo observeert Audrey Macklin (University of Toronto, Canada). Opvallend aan het proefschrift van Arbaoui is dat hij geen bestaande frames gebruikt, maar zijn eigen frames heeft ontwikkeld. Hoe

heeft hij deze frames ontwikkeld en waren er ook frames die hij buiten beschouwing heeft gelaten? Arbaoui benadrukt dat elk frame zijn beperkingen heeft en dat *minor articulations* zijn weggelaten in de frames, omdat deze niet binnen de leidende frames passen. Zijn onderzoeksdata bestaan uit vele gefragmenteerde frames, die veel weg hebben van thema's. Twee voorbeelden daarvan zijn privatisering en individuele verantwoordelijkheid. Deze gefragmenteerde frames maken deel uit van het duim in de dijk-frame in de context van gedwongen huwelijken.

De data laten zien dat de staat bescherming tegen gedwongen huwelijken privatiseert. Dit zou kunnen worden omschreven als het privatisering-frame, maar dit frame heeft op zichzelf weinig toegevoegde waarde. Pas wanneer men dit frame combineert met een ander frame, in dit geval het verantwoordelijkheidsframe, vertelt het ons een verhaal, aldus Arbaoui. Deze gefragmenteerde frames zijn componenten van het duim in de dijk-frame.

In het debat over pleegkinderen hebben advocaten bijgedragen aan een positieve sociale verandering, dat zouden ze ook teweeg kunnen brengen bij gedwongen huwelijken.

Staatsframe versterken

Arbaoui besteedt ook aandacht aan de manier waarop de frames elkaar beïnvloeden. Zo gebruikt de staat de andere frames om het 'duim in de dijk'-frame te ondersteunen en gebruiken advocaten op hun beurt frames van andere actoren, zoals NGO's, om hun frame te ondersteunen. Khatidja Chantler (University of Central Lancashire, United Kingdom) wil weten hoe de staat het cultuurframe gebruikt in de debatten over pleegkinderen en over gedwongen huwelijken. In het debat over pleegkinderen is dat frame volgens Arbaoui relatief weinig ontwikkeld, omdat de staat geen expliciete taal over cultuur gebruikt. Wel blijkt het frame uit de manier waarop de staat het onderwerp benadert en poogt op te lossen. Hier constateert Arbaoui een groot verschil met het debat omtrent gedwongen huwelijken. Daarin schroomt de staat namelijk niet cultuur expliciet te benoemen en te gebruiken in het debat. Binnen dit onderwerp is opnieuw een groot verschil in benadering tussen het reguliere migratierecht en het vluchtelingenrecht zichtbaar. In het reguliere migratierecht erkent de staat de relatie met cultuur en mensenrechten, in het vluchtelingenrecht lijkt de staat gedwongen huwelijken enkel te zien als cultuurprobleem.

Ashley Terlouw (Radboud Universiteit, Nijmegen) vraagt naar de rol van advocaten. Arbaoui is kritisch over de rol die zij spelen bij het versterken van bestaande frames en suggereert dat zij een grotere rol zouden kunnen spelen bij het veranderen van frames. Terlouw vraagt zich af in hoeverre advocaten het met hem eens zullen zijn. Zelfs indien het *time versus money* probleem buiten beschouwing wordt gelaten – een advocaat wordt hoogstwaarschijnlijk niet betaald voor de extra tijd die hij investeert in samenwerking met NGO's – zal niet elke advocaat het als zijn taak zien om sociale veranderingen teweeg te brengen. Ook wil Terlouw weten wat Arbaoui's *eigen* frame is en wat de basis is voor zijn normatieve standpunten.

De rol van advocaten is volgens Arboui cruciaal, zeker wanneer zij asielzoekers bijstaan die minder mogelijkheden hebben om zichzelf te verdedigen. De advocaat kan de stem van de asielzoeker laten horen en heeft hierin ook een zekere verantwoordelijkheid. Over de rol van advocaten neemt hij niet zozeer een normatief standpunt in, zegt Arbaoui. Advocaten hebben binnen het debat over pleegkinderen bijgedragen aan een positieve sociale verandering, zij kunnen dit dus ook teweeg brengen binnen het debat over gedwongen huwelijken. Al blijft de inzet daarvoor een persoonlijke beslissing van de advocaat. Asieladvocaten kan niet kwalijk worden genomen dat zij zich richten op bepaalde asielmotieven, als eerwraak of genitale verminking. Daarmee houden ze echter wel de stilte rondom gedwongen huwelijken in stand en versterken ze het staatsframe.

Betty de Hart (Vrije Universiteit, Amsterdam) vraagt naar het verband tussen toename van het aantal aanvragen van pleegkinderen en de notie dat familierelaties fraudulent zijn. Maar vandaag zullen we het antwoord niet meer horen, want de pedel maakt met 'hora est' een einde aan de verdediging. ◀

Dr. Y. Arbaoui, *Deux Poids, Deux Mesures: A Critical Frame Analysis of the Dutch Debate on Family-related Asylum Claims*, Amsterdam : Vrije Universiteit 2019.

Promotoren: Sarah van Walsum † en Thomas Spijkerboer; copromotor: Hemme Battjes.

Het proefschrift van Arbaoui is onderdeel van het project Migration Law as a Family Matter, dat werd geïnitieerd door wijlen Sarah van Walsum. Door de promotie van Arbaoui is haar project ten einde gekomen.